

MORGENBLADET

Utenriksanalyse: Farlig kinesisk spill

Kineserne gikk svært langt i å presse Japan for å få løslatt en arrestert skipper.

Del denne artikkelen: [Mer](#)

Av Av Stein Tønnesson

Sjøstrid: Skipperen Zhang Qixiong er hovedpersonen i en bitter konflikt mellom Kina og Japan. Foto: Zhang Guojun/Scanpix

Beijing gikk til handelskrig før Japan bøyde av i forrige uke. Hvis kineserne nå tror at det lønner seg å trappe opp konflikter for å tvinge frem innrømmelser, kan de forregne seg. Da vil landene i regionen forsiktig be president Barack Obama om å vise USAs makt.

For å tvinge Japan til å frigi en fiskeskipper som hadde kollidert

med japanske oppsynsskip i tolvmilssonen rundt de omstridte Diaoyu- eller Senkaku-øyene øst for Taiwan, avbrøt Kina alt samarbeid om oljeleting og innstilte eksporten av en vare som Japan bare kan kjøpe fra Kina. Først virket det som Japan sto fast på at skipperen skulle for retten, men så fikk han reise, og konflikten ble avverget.

Episoden inngår i en serie urovekkende hendelser. I mars 2009 jaget kineserne bort det amerikanske spionskipet *Impeccable*, som

kartla bunnforhold utenfor Kinas ubåtbaser. I mai 2009 protesterte Kina mot Malaysia og Vietnams felles beregning av den sørøstasiatiske kontinentalsokkelens utstrekning og bekreftet offisielt Kinas krav på alle Spratly-øyene – samt tilstøtende havområder. I april i år gjennomførte Kina en langvarig marineøvelse der, og kort etter bekjentgjorde amerikanerne at kineserne i et lukket møte hadde omtalt Spratly-øyene som en «nasjonal kjerneinteresse». I sommer protesterte Kina høylytt mot to amerikanske marineøvelser.

Så kom altså striden med Japan om Diaoyu/Senkaku – noen ubebodde klipper. Kinas opptrapping av konflikten brøt med landets tidligere leder Deng Xiaopings linje fra 1980-tallet. Han så politisk stabilitet og markedsdrevet økonomisk vekst som Kinas to kjerneinteresser. Derfor unngikk han konflikt med andre enn Vietnam og Sovjetunionen.

Dagens situasjon minner om mars 1996, da daværende president Jiang Zemin forsøkte å stanse Taiwans demokratiske presidentvalg ved å skyte med raketter i Taiwanstredet. USAs president Bill Clinton sendte to hangarskip. Det fikk Jiang til å besinne seg.

Fra et militært perspektiv er det nærliggende for kineserne å se seg omringet av USAs allierte. Kina har et begrenset råderom i havet fordi Korea, Japan med Ryukyu, Filippinene og Vietnam ligger og sperrer. De har sine egne sonekrav, som overlapper med Kinas. Taiwan står dessuten utenfor Beijings kontroll. Dermed er det fristende for et mer selvbevisst Kina å projisere makt ut i havet og presse naboene til innrømmelser.

Så vel Kina som andre land i regionen overdriver betydningen av et antall såkalte «øyer» i Sør- og Øst-Kina-havet. De er så små at de ikke har noen fast bosetning eller selvstendig økonomisk liv. Og da gir ikke Havretten dem noe krav på en kontinentalsokkel eller økonomisk sone utenfor territorialfarvannet. Det blir det ikke mye olje, gass eller fisk av, men geologer, fiskere, marineoffiserer, statsvitere, journalister og nasjonalister kjenner ofte Havretten dårlig. De tror at øyer og skjær er nøkler til fremtidig oljerikdom. Eller de innbiller seg at en marine kan «kontrollere» havet.

Et sjøforsvar kan ikke utvinne olje, bare hindre at andre gjør det. Oljeutvinning krever klare juridiske forhold. En marine kan heller ikke stanse nabolands fiskere. Et skikkelig fiskerioppsyn krever at de omliggende landene respekterer hverandres jurisdiksjon.

Best for Kina vil det være å gjøre det samme til vanns som til lands: inngå grenseavtaler. M. Taylor Fravel viser i boken *Strong Nation Secure Borders* hvordan kloke kinesiske ledere har styrket Kinas sikkerhet ved å vise kompromissvilje overfor nabolandene. Det har ført til klare avtaler med alle land unntatt India. I havet opptrer Kina annerledes, mer som overfor Taiwan. Hvis Kina ønsker å øke sin regionale innflytelse, sikre fiskebestanden, åpne for oljeleting og

fjerne grunnlaget for amerikansk intervensjon, finnes det bare ett middel. Det er det samme som på land: iherdig diplomati.

Obama har trådt feil. Mens hans forgjengere innledet sin presidenttid med å føle Kina på tennene, begynte Obama med å invitere til samarbeid. Det fikk han ingenting igjen for. Han vant ikke kinesernes respekt. I juli tok utenriksminister Hillary Clinton bladet fra munnen under et regionalt toppmøte i Hanoi og tilbød amerikansk hjelp til å løse grensetvistene i havet. Kineserne ble sterkt indignert, mest fordi de merket at andre likte hva Clinton sa.

Snart kan Obama kjenne seg nødt til å følge opp Hillary Clintons ord med handling.

Stein Tønnesson er seniorforsker ved Institutt for fredsforskning (Prio) og stipendiat ved United States Institute of Peace, Washington DC i 2010–11.

Publisert 01. oktober 2010